

БІОЕКОНОМІКА ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*М.В. Добрівська, аспірант**

Розкрито суть таких понять як “сталий розвиток” та “біоекономіка”. Аналізуючи, систематизуючи і узагальнюючи наукові праці багатьох учених, було розглянуто сучасні підходи до сталого розвитку. Перспективами подальших досліджень є визначення шляхів вирішення ключових проблем для забезпечення розвитку біоекономіки.

Біоекономіка, «зелена» економіка, економічний розвиток, сталий розвиток, глобалізація.

Пошуки, пов'язані з подоланням сучасної глобальної екологічної та економічної криз і переходом людства до нової моделі цивілізації, йдуть давно і цим самим дають поштовх до переходу від сучасних оцінок економічних відносин до принципово інших, заснованих на знаннях, до того, що ми називаємо «біоекономіка» або еколого-економічна система, коли поряд з традиційними критеріями включаються головні біологічні, такі як біорізноманіття системи, оцінка її стабільності, стійкості [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні й практичні аспекти розв'язання проблем сталого розвитку розглядаються в працях В.Я. Шевчука, О.Г. Білоруса, Л.Я. Корнійчука, М.І. Деркача, Б.В. Буркинського та ін. Серед зарубіжних авторів, які досліджують аспекти сталого розвитку, варто згадати Д. Медоуза, Л. Брауна, Г. Гарднера, Ш. Лиле, Д. Кортена, К. Флавіна.

Мета дослідження – вивчення теоретичних підходів та практичних засад біоекономіки як основи сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом терміни «сталий розвиток» і «екорозвиток» у багатьох роботах еколого-економічного напрямку використовуються як синоніми. Під стійким розвитком розуміється такий розвиток суспільства, за якого вплив на навколишнє середовище залишається у межах господарської ємності біосфери і не руйнує природної основи для відтворення життя людини [4].

Термін «сталий розвиток» є офіційним українським відповідником англійського терміну «англ. sustainable development», дослівний переклад якого з урахуванням контексту може бути «життєздатний розвиток» а за сенсом – «самопідтримуваний розвиток», інколи цей термін тлумачать як всебічно збалансований розвиток. За визначенням Комісії ООН зі сталого розвитку, його мета – задовольняти потреби сучасного суспільства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби [9].

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор М.П. Талавири

Теорія сталого розвитку є альтернативою парадигмі економічного зростання, яка ігнорує екологічну небезпеку від розвитку за екстенсивною моделлю [5].

На основі вивчення досвіду вчених схематично підходи до сталого розвитку можна представити як процес взаємодії трьох компонентів (див. рисунок): «економіки – соціальної сфери – екології».

Економічний підхід передбачає оптимальне використання обмежених ресурсів, соціальна складова спрямована на збереження соціальної стабільності та культурного різноманіття, екологічна безпека передбачає стійкість природних та агроєкосистем і здатність їх до самовідновлення та адаптації до мінливих зовнішніх умов [9].

Узгодження цих підходів, які виступають засобами досягнення сталого розвитку, є завданням величезної складності, оскільки всі три елементи повинні розглядатися збалансовано. Також треба наголосити, що сучасні підходи до сталого розвитку потребують удосконалення.

Джерелом ресурсного забезпечення всієї економіки є екологія, живі організми і навколишнє середовище. По суті, протистояння між економічним розвитком та екологічною цілісністю є головним джерелом глобальної екологічної кризи [6].

Сучасні наукові підходи до сталого розвитку

В основі кризи сучасної економічної теорії лежать зростаючі потреби населення Землі і зменшуючі можливості планети. Людство вийшло на дуже відповідальний рубіж у своїй історії, що вимагає зміни парадигми економіки – образу її структури та функціонування. Необхідний перехід на новий щабель матеріальної культури, сумісної з уже збіднілим природним потенціалом планети.

Зіткнення екологічних вимог і економічних інтересів у сфері споживання природних ресурсів набуло характеру непереборної суперечності. У результаті розуміння наростання екологічних проблем у західній науці

з'явився термін «зелена» економіка [1]. Вона, за визначенням ЮНЕП, в першу чергу повинна бути спрямована на підвищення добробуту людей та забезпечення соціальної справедливості, істотно знижуючи при цьому ризики для навколишнього середовища і запобігаючи виснаженню природних ресурсів [8].

Так, країни ЄС вклали \$ 22,8 млрд в «зелену» діяльність – 0,2% від ВВП; США – \$ 94,4 млрд, 12% від всіх економічних вкладень, 0,7% від ВВП. Але лідерами є Південна Корея і Китай: Корея вклала \$ 38,1 млрд – 95% від усіх економічних вкладень, 3% від ВВП країни; Китай – \$ 215 млрд, 33% від усіх економічних вкладень, 3% від ВВП країни [2, 3].

Стимулювання біоекономіки останніми роками здійснюється багатьма передовими державами. Лише на біотехнологічні дослідження США і ЄС на рік витрачають десятки мільярдів доларів, у КНР фінансування біотехнологій, до теперішнього часу перевищило 1 млрд дол на рік, при тенденції до подальшого зростання. У ряді країн відбувається поступове заміщення традиційних виробництв на біотехнологічні. Так внесок біотехнології у виробництво полімерів у США за період з 2001 до 2010 р. зріс з 1% до 15%, або з 2 до 50 млрд дол у вартісному вираженні.

Говорити про формування біоекономіки в Україні досить складно, так як свідчить вітчизняний досвід, рівень розвитку біотехнології, порівняно зі світовим, є невисоким. За оцінками експертів, обсяг виробництва українського сектору біотехнології на сьогодні не перевищує 20 млн дол. США.

Останніми роками особливу увагу у світі приділяють виробництву біопалива. Провідні позиції як найбільший світовий експортер біопалива та сировини для його виробництва в найближчій перспективі збереже Бразилія. Країна планує розширити потужності з виробництва біопалива на 30%, а посівні площі енергетичних культур – на 50 %. США, які займають друге місце з виробництва і лідирують за споживанням біопалива, до 2015 р. планують збільшити використання альтернативного палива на 30 %.

Значний потенціал у виробництві біопалива має Індія, крім того, свій внесок у виробництво внесуть такі країни, як Аргентина, Китай, Колумбія, Франція, Індонезія, Малайзія, Філіппіни і Таїланд. З високою ймовірністю можна говорити, що найбільшим європейським виробником і постачальником біопалива стане Німеччина [7].

Тільки тоді, коли критеріями оптимізації системи стануть співмірність, збалансованість природних і виробничих потенціалів у біоекономіці, виникне принципова можливість збереження якісного середовища існування для людини. Таким чином, основним об'єктом біоекономіки повинні стати еколого-економічна система в самому широкому її сенсі і матеріальні баланси між її підсистемами: економічною та екологічною. За допомогою біоекономіки макроекономіка людського господарства може бути включена в економіку природи Землі, тоді прогрес у біоекономіці стає не прямим результатом наростання використання природних ресурсів, а результатом послідовного зменшення залежності господарювання від зовнішніх умов, оптимізації співвідношень між використанням природних ресурсів, екологічними збитками і накопиченням відходів [6].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ставка розвинутих країн на біоекономіку визначила старт нового технологічного укладу, який прийшов на зміну вуглецевому і екомарнотратному. Концепція біоекономіки забезпечує комплексне пов'язання і гармонійне узгодження між собою трьох компонентів сталого розвитку: економічного, соціального та екологічного.

Україна має всі можливості для подальшого розвитку біоекономіки, але потрібно реально усвідомлювати необхідність та важливість її запровадження як у межах країни, так і поза її межами. Для цього необхідно створити аналітичну базу, а також запровадити правову регуляторну політику, яка б могла координувати подальший розвиток біоекономіки як галузі.

Список літератури

1. UNEP, 2009. Global Green New Deal : Policy Brief (http://www.unep.org/pdf/A_Global_Green_New_Deal_Policy_Brief.pdf)
2. Green Economics Institute. What is Green Economics? An Age of Global Transformation. An Age of Green Economics. 2012. (<http://www.greeneconomics.org.uk/>)
3. Guo Z., Zhang L., Li Y. Increased Dependence of Humans on Ecosystem Services and Biodiversity // PLoS. 2010. Vol. 5, N10. e13113.
4. Данилов-Данильян В. И., Лосев К. С. Экологический вызов и устойчивое развитие / В.И. Данилов-Данильян, К.С. Лосев. – М. : Прогресс-Традиции, 2000. – 415 с.
5. Коробко Б. Энергетика та сталий розвиток : інформаційний посібник для українських ЗМІ. – К. : ВЕГО: «МАМА-86», 2007. – 40 с.
6. Глазко В.И. Биоэкономика и глобализация – основы развития XXI века [Электронный ресурс] / В.И. Глазко, Л.В. Иваницкая // Электронный журнал "Местное устойчивое развитие". – 2013. – № 7.
7. Биоэкономика как одна из основ устойчивого развития: состояние и перспективы : материалы Международной научной конференции ["Сахаровские чтения 2012: экологические проблемы XXI века"], (Минск, 17–18 мая 2012 г.) / Международный государственный экологический ун-т им. А.Д. Сахарова, 2012.
8. Навстречу "зеленой" экономике: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности – обобщающий доклад для представителей властных структур. Доклад ЮНЕП, 2011 р. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.unep.org/greeneconomy
9. http://uk.wikipedia.org/wiki/Сталий_розвиток

Раскрыта сущность таких понятий, как "устойчивое развитие" и "биоэкономика". Анализируя, систематизируя и обобщая научные труды многих ученых, были рассмотрены современные подходы к устойчивому развитию. Перспективами дальнейших исследований является определение путей решения ключевых проблем для обеспечения развития биоэкономики.

Биоэкономика, «зеленая» экономика, экономическое развитие, устойчивое развитие, глобализация.

The purpose of article is to uncover the essence of concepts such as "sustainable development" and "bioeconomy." Analyzing, systematizing and summarizing the scientific work of many scientists who reviewed the current approaches to sustainable development. Prospects for future research is to identify ways to address the key issues for the development of the bioeconomy.

Bioeconomy, "green" economy, economic development, sustainable development, globalization.